

Allmennhetens interesse vs samtykke som rettslig grunnlag – muligheter og utfordringer?

Janecke Veim, personvernombud UiB og NHH

Janecke.veim@uib.no

Hva mener vi egentlig når vi snakker om
rettslig grunnlag?

EUs personvernforordning (GDPR)

- Juridisk rammeverk som må fylles med innhold
- **Formål 1:** Skal sikre at grunnleggende rettigheter beskyttes – menneskerettighetene
  - Hvordan? Styrke rettighetene til de registrerte
  - Stille krav til den de som behandler personopplysningene
  - risikobasert vurdering
    - PVO – viktig rolle inn i risikohåndteringen
- **Formål 2:** muliggjøre deling av personopplysninger
  - ***HUSK:** Gjelder behandlingen av personopplysninger, ikke formålet med behandlingen eller inklusjon av deltakere*

Hva mener vi når vi snakker om rettslig grunnlag?

- Vilkåret som må være oppfylt for at behandlingen av personopplysning skal være **lovlig**
  - Kalles også: behandlingsgrunnlag, legal basis
- Artikkel 6 (1): seks alternative vilkår, minst én må være oppfylt
- Enten **nødvendighet** eller **samtykke**
  - **Nødvendig**: avtale, rettslig forpliktelse, vitale interesser, allmennhetens interesse (task in the public interest), utøvelse av offentlig myndighet, legitime interesser
  - **Samtykke** - kun når det ikke finnes annet rettslig grunnlag
- Vurder hva det **overordnede formålet** med behandlingen er
- Velg det **mest egnede** som passer til det overordnede **formålet** med behandlingen – vurder at behandlingen oppfyller grunnleggende prinsipper

Hvorfor alltid allmennhetens
interesse ved UiB?

Art. 6(1) bokstav e) “Nødvendig for å utøve en oppgave i allmennhetens interesse”

- **Hva er en oppgave i allmennhetens interesse?**
  - Å gjennomføre en oppgave som vi er spesifikt tildelt i en lov
    - Krav om supplerende lovhjemmel, jf. Art. 6 (3)
    - Tilstrekkelig å vise til at det generelle formålet er forankret i lov (ikke hvert prosjekt) – Uhl:

§ 1-3. *Universiteter og høyskolars oppgaver*

Universiteter og høyskoler skal

- a. tilby høyere utdanning basert på det fremste innenfor forskning, faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid og erfaringskunnskap
- b. utføre forskning og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid
- c. bidra til å spre og formidle resultater fra forskning og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid
- d. bidra til livslang læring og tilby etter- og videreutdanning
- e. legge til rette for at institusjonens ansatte og studenter kan delta i samfunnsdebatten
- f. bidra til innovasjon og verdiskaping basert på resultater fra forskning og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid, og
- g. samarbeide med relevante aktører på internasjonalt, nasjonalt, regionalt og lokalt nivå for å styrke virksomhetens kvalitet og relevans.

Nasjonal lovhjemmel for forskning pol § 8:

§ 8. Behandling av personopplysninger for arkivformål i allmennhetens interesse, formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller statistiske formål

Personopplysninger¹ kan behandles på grunnlag av [personvernforordningen artikkel 6](#) nr. 1 bokstav e dersom det er nødvendig for arkivformål i allmennhetens interesse, formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller statistiske formål.³ Behandlingen skal være omfattet av nødvendige garantier i samsvar med [personvernforordningen artikkel 89](#) nr. 1.

§ 9. Behandling av særlige kategorier av personopplysninger uten samtykke for arkivformål i allmennhetens interesse, formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller statistiske formål

Personopplysninger¹ som nevnt i [personvernforordningen artikkel 9](#) nr. 1 kan behandles uten samtykke fra den registrerte¹ dersom behandlingen² er nødvendig for arkivformål i allmennhetens interesse, formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller statistiske formål og samfunnets interesse i at behandlingen finner sted, klart overstiger ulempene for den enkelte. Behandlingen skal være omfattet av nødvendige garantier i samsvar med [personvernforordningen artikkel 89](#) nr. 1.

Før det foretas behandling på grunnlag av første ledd, skal den behandlingsansvarlige³ rådføre seg med personvernombudet etter [personvernforordningen artikkel 37](#) eller en annen som oppfyller vilkårene i [personvernforordningen artikkel 37](#) nr. 5 og [6](#) og [artikkel 38](#) nr. 3 første og annet punktum. Ved rådføringen skal det vurderes om behandlingen vil oppfylle kravene i personvernforordningen og øvrige bestemmelser fastsatt i eller med hjemmel i loven her. Rådføringsplikten gjelder likevel ikke dersom det er utført en vurdering av personvernkonsekvenser etter [personvernforordningen artikkel 35](#).

Vi løftet også blikket...

- Tilsvarende vurdering i UK, Sverige, Finland
- UKRI: *“The most likely lawful basis for research in UKRI Institutes and in universities (as public authorities) is ‘task in the public interest’. ...Using this lawful basis helps to assure research participants that the organisation is credible and using their personal data for public good.”* [UKRI-020920-GDPR-FAQs.pdf](#)
- ICO:
  - *“...you are likely to consider consent when no other lawful basis applies.*
  - *Consent as one of GDPR’s lawful bases for legally processing personal data is different to, and should not be confused with, consent that researchers usually seek from people to participate in a project*
- **Samme regelverk, samme oppgaver, samme formål**

Hvordan gjorde vi det?

Styrende dokumenter og RETTE

- Reviderte styringssystemet for informasjonssikkerhet og personvern (SIP)
- Nye **overordnede rammer for behandling av personopplysninger**
  - relevante rettslige grunnlag for ulike typer behandlinger av personopplysninger
    - Allmennhetens interesse for formål knyttet til vitenskapelig forskning, utdanning, formidling
- Rutiner for forskningsprosjekter og studentoppgaver:
  - Egen registreringsløsning: **RETTE** (system for Risiko og **ETTE**rlevelse)
  - DPIA'er gjøres internt, uansett formål
- Risk based approach! PVO involveres ved behov
  - Kun rådføring der loven krever det – vi stoler på forskerne!
- Styrket forskningsetisk innsats og opplæring
- Vurderer opprettelse av interne etikkomiteer – IRBs

Hvorfor ikke samtykke som rettslig grunnlag?

Reflekterer ikke hovedprinsippet i GDPR - Ansvarlighet

- Demonstrerer ikke at institusjonen tar ansvaret
- Velter bevisbyrden over på den registrerte
- Lite fleksibelt, strenge krav til et gyldig samtykke etter GDPR
- Ikke forenlig med forskningens formål – og mulighet for gjenbruk av data
- unntakene for forskning i GDPR kan ikke komme til anvendelse
  - Gjelder kun ved allmennhetens interesse som rettslig grunnlag
- Tillater ikke behandling for forenlige formål, som deling med samarbeidende forskere og formidling
- Tillater ikke sekundærbruk/viderebruk av data, og heller ikke langtidslagring
- ***Må ikke forveksle samtykke som et uttrykk for frivillighet med samtykke som et rettslig grunnlag!***
- Det forskningsetiske samtykke kommer i tillegg!

Er vi der vi skal være?

Nei, ikke helt...

- I alle fall ikke enda
- Fremdeles en utfordring at forskere blir veiledet (villedet?) til å vise til samtykke, i strid med våre retningslinjer
  - Trenger å ta mer ansvar internt
- Trenger bedre forståelse for at personvern hensyn er en del av den forskningsetiske vurderingen
- Institusjonens ansvar – verdivurdering, informasjonssikkerhet, risikohåndtering
- Nødvendig å ta enda mer ansvar internt
  - Trenger bl.a. egne maler

TAKK FOR MEG!

---

uib.no